הא דקתני בגמ' - פסול - אבשר קאי

גמ' אמר שמואל פסול בשר °אבל בעלים נתכפרו, מאי טעמא? דאמר קרא °ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר כיון שהגיע דם למזבח נתכפרו בעלים, אי הכי בשר נמי? אמר קרא "לכפר" °לכפרה נתתיו ולא לדבר אחר אלמא קסבר שלא במקומו כמקומו דמי, תנן באידך פירקין *נתנו על הכבש שלא כנגד היסוד, נתן את הניתנין למטה למעלה ואת הניתנין למעלה למטה, ואת הניתנין בפנים בחוץ ואת הניתנין בחוץ בפנים אם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל ואי ס"ד שלא במקומו כמקומו למה לי יחזור הכשר ויקבל וכי תימא להתיר בשר באכילה מי איכא זריקה דלא מכפרת ושריא בשר באכילה? אי דיהביה כשר ה"נ, הכא במאי עסקינן דיהביה פסול, וליהוי דחוי *דתנן וכולן שקבלו חוץ לזמנו וחוץ למקומו, אם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל, קיבלו אין זרקו לא, מ"ט לאו משום דהוי דחוי? לא, משום דפסיל במחשבה, אי הכי קבלה נמי, ועוד מי פסלה מחשבה *והאמר רבא אין מחשבה מועלת אלא במי שראוי לעבודה ובדבר הראוי לעבודה ובמקום הראוי לעבודה, לא תימא זרקו לא אלא אימא שחטו לא, קמ"ל דפסלה מחשבה, תנינא *לפיכך הן פוסלין במחשבה, הא קמ"ל דמקבלה ואילך לא פסלה מחשבה, מ"ט? כדרבא. איתיביה *חישב ליתן את הניתנין למעלה למטה, למטה למעלה, לאלתר כשר (למחר פסול) חזר וחישב

חוץ

תורה אור

ויקרא יז

גמ' אמר שמואל פסול · דקתני מתני' אבשר קאי אבל בעלים נתכפרו: **על המזבח.** (א) כל המזבח שוה לענין כפרה: **לכפרה נתתיו** ה] · הקשיתי (ב) כל מקומות המזבח שוין ולא לדבר אחר שתהא זריקה חשובה להתיר בה בשר, דזריקה הוא דשריא לה דכתיב ודם זבחיך ישפך והדר והבשר תאכל (דברים יב): **יחזור הכשר ויקבל** · יחזור כהן הכשר לקבלה ויקבל כדי מתן (ג) ו] מן הבהמה ויחזור ויתן במקומו וקס"ד השתא דעד השתא בכהן כשר נמי איירי והאי "הכשר" דקתני כדי נסבה: **למה לי יחזור** · הלא נתכפרו: **וכי תימא להתיר בשר באכילה** · דזריקה הוא דשריא לה: **ומי איכא זריקה דלא מיכפרא** · כגון הך בתרייתא דלאו לכפרה אתיא דהא איכפר בקמייתא: **אי דיהביה** · שלא במקומו כהן כשר הכי נמי דלא בעי יחזור ויקבל: **הכא במאי עסקינן דיהביה פסול** · דהא דקתני נתנו על גבי הכבש ארישא קאי דקתני "כל הפסולים ששחטו כו' וכולן שקיבלו את הדם כו'" ועלה קאי נתנו על גבי הכבש כו' בפ"ג: **וליהוי דחוי** · כיון דאמרי' שלא במקומו כמקומו דמי ובלבד שיהא במזבח, כי יהביה פסול ז] הויא לה זריקה פסולה כאילו נתנו פסול במקומו וניהוי כל הדם דחוי ולא תיהוי ליה תו תקנתא: **דהא תנן** · בההיא: **וכולן שקבלו** · את הדם והפסולין קאי שקבלו את הדם במחשבת אכילת בשר חוץ לזמנו או חוץ למקומו: **אם יש דם הנפש** · עוד בצואר בהמה יחזור הכשר ויקבל מן הדם ויתן שלא במחשבה וכשר דמחשבה דחשיב עלה קמא לא ח] נפסל דכיון דאינו ראוי לעבודה אין מחשבתו מחשבה: **קבלו אין** · הוא דאית ליה תקנתא *ט]: **מאי טעמא לאו משום** · דזריקה פסולה מעויא ליה דחוי משום דגמר י] כפרתו: **לא** · הא דדייקינן זרקו לא יא] משום דמיפסיל במחשבה (דהא בעושה מחשבה) קיימינא ודכוותה דייקינן זרקו לא: **א"ה** · דמחשבת פסולין פסלה, מקבלה שקיבל במחשבה ליפסיל ועוד מי פסל (ד) יב] מחשבת כהן פסול: **במי שראוי לעבודה** · כהן כשר: **ובדבר הראוי לעבודה** · מנחת חטים לאפוקי מנחת יג] [העומר שהיא של] שעורים דלא חייל עלה פגול ליענש כרת באכילתה: **ובמקום הראוי לעבודה** · לאפוקי נפנס המזבח הכי מפורש במנחות (דף ה:): **לא תימא זרקו לא** · דודאי איכא תקנתא ואפי' זרקו פסול במחשבה: **אלא אימא שחטו לא** · שאם שחטו פסול במחשבה או ליכא תקנתא דכיון דכל הפסולין כשירין לשחוט יד] מחשבתן (ה) פוסלין: **תנינא** · בההיא משנה גופה כל הפסולין ששחטו שחיטתן כשרה לפיכך הן (ו) פוסלין במחשבה: **הא קמ"ל** · הא דקתני וכולן שקיבלו את הדם טו] [אע"ג] דבשחיטה תנן, פוסלין במחשבה, אבל בקבלה ומקבלה ואילך לא פסלי, ולא למידק מיניה זרקו לא דה"ה לזרקו, אלא קמייתא דכולהו נקט דכיון דפסול אינו ראוי לה, לא פסלה מחשבתו: **כדרבא** · דאמר אין מחשבה מועלת אלא בראוי לעבודה: **חישב** · כהן כשר: **ליתן את הניתנין כו'** · ששחט או קיבל או הוליך על מנת לזרוק הזריקה שלא במקומו: **לאלתר כשר** · אם חישב על מנת לזרוק שלא במקומו היום כשר (ז) (אי) נמי זריקה פסולה היא ונמלא שעבד שאר העבודות על מנת לזרוק את הדם בפסול, כשר הוא בזריקה הוגנת במקומו כדאמרינן במשנה כל הפסולין (לקמן לו:) אין המחשבה פוסלת אלא חוץ לזמנו וחוץ למקומו ופסח וחטאת שלא לשמן: **חזר וחישב** · בעבודה שניה על מנת לאוכלו חוץ למקומו פסול ואין חייבין כרת על אכילתו:

חוץ

אמר שמואל טז] פסול בשר אבל בעלים נתכפרו · נראה דקאי אניתנין למעלה שנתנן למטה ולמטה שנתנן למעלה אבל אניתנין על גבי הכבש לא קאי דבהא כולי עלמא מודו יז] בשלא במקומו דלאו כמקומו דמי אע"ג דבפ' המזבח מקדש (לקמן פז.) מרבה כבש כמזבח לענין קידוש דאם עלו לא ירדו ובפ' כל המנחות (מנחות נז:) לענין הקטרה דהמעלה מכון ע"ג הכבש לר' יוחנן חייב מ"מ לענין דמים לא מליט בשום מקום כבש כמזבח דלקמן בפ' קדשי קדשים (דף סד:) גבי עולה וגבי חטאת ממעטינן מדכתיב קיר המזבח ולא קיר הכבש ועל כרחין שמואל לאו אכולה יח] *מילתיה קאי דניתנין בפנים שנתנן בחוץ ובחוץ שנתנו בפנים לכ"ע לאו כמקומן דמי כדמוכח פ' כל הפסולין לקמן בסופו (דף לה:) דא"ר יהודה חישב להניח דמו למחר פסול דסבר מחשבה כמעשה ופריך (שם לו.) וליפלוג בסיפא על ניתנין למטה שחשב ליתן למעלה שיהא פסול ומשני קסבר ר' יהודה שלא במקומו כמקומו דמי יט]*(תוספות) והשתא אמאי הדר פריך וליפלוג ר' יהודה בנתן הניתנין בפנים בחוץ ובחוץ בפנים אלמא *דהני [לכ"ע] שלא במקומו כ] מיקרי (ע"כ) ומיהו לקמן פירש בקונטרס דמהניתנין בחוץ שחישב ליתן בפנים דוקא קמקשי דהתם ודאי אי הוה יהיב חטאת חיצונה בפנים מיפסלא דכתיב וכל חטאת אשר יובא וגו' אבל מחשב ליתן הניתנין בפנים בחוץ לא פריך וכן *מוכח מדקמשני קסבר רבי יהודה בעינן מקום כא] שהוא משולש בדם ובבשר ובאימורים פירוש דגבי מחשבת חוץ למקומו כתיב שלישי ודרשינן שיהא אותו כב] (שלישי) חוץ למקומו משולש בדם ובבשר ובאימורים שהיה מותר בו דהיינו חוץ לעזרה ממש שבשעת היתר הבמות נשתלש בכל אלה (תוספות) והותר שם לאפוקי פנים שלא הותרו מעולם ליכנס שלשתן דדם חטאת אסור דכתיב וכל חטאת אשר יובא מדמה וכן אימורין כתיב ועולה לא יעלו עליו (ע"כ) ואניתנין בפנים שנתנן בחוץ לא שייך האי שינויא ומיהו מליט למימר דבעי' נמי שיהא המחשבה במקום משולש תדע דאי כג] לאו הכי למ"ד שלא במקומו לאו כמקומו דמי מאי הוה משני מבפנים אחוץ מיהו ר' יהודה אית ליה כמקומו דמי ונראה (תוס') ור' יוחנן דאמר בסמוך שלא במקומו לאו כמקומו דמי הייט דוקא לרבנן אבל לר' יהודה אית ליה כמקומו דמי אפי' לר' יוחנן כדמשני פרק כל הפסולין (גם זה שם) על ניתנין למעלה למטה ולמטה למעלה וה"ה דסבר כן בניתנים בפנים שנתנן בחוץ והתם לא פריך אלא מניתנים בחוץ שנתנן בפנים דוקא כדפי' רש"י משום דנפסל בשעה כד] שהובא בהיכל וא"כ מאי שמואל קאי אכולהו אבל לא מצי למימר כמקומו דמי על בחוץ שנתנו לפנים שנפסל בביאתו בהיכל קודם שנתנן על מזבח הזהב (ע"כ): (הגה"ה) ועוד נראה דעל כרחין כבש נמי כמקומו דמי מדלא פריך לקמן דליפלוג ר' יהודה אחישב ליתנו על גבי כבש וכי תימא משום דיאספנו ואין כאן בית מיחוש כה] מחשבה דהרי בחשב לשפוך מן הכלי על הרצפה יאספנו לכ"ע הא לקמן אמרי' דלר' יהודה לא יאספנו היכא דקלטי' מזבח וא"כ מהאי טעמא לא יאספנו מעל גבי כבש דכבש מקדש פסולין כמזבח ומיהו כיון דפרישית לעיל דלענין דמים לא הוי כבש כמזבח לא קלטיה ויאספנו ומיהו על כרחיך הכבש נמי קאי שמואל דלקמן במתניתין פריך לר' יוחנן הי שלא במקומו לאו כמקומו דמי א"כ זריקתו אינה כלום ליהוי כנשפך מן הכלי על הרצפה ויאספנו משמע לשמואל ולר"ש לקיש דאמרי שלא במקומו כמקומו דמי ניחא ואמאי לדידהו נמי תיקשי מניתנין על גבי הכבש ומניתנין בפנים שנתנן בחוץ כו] אבל על ניתנין בחוץ שנתנן בפנים דמודו כולהו דשלא כמקומו דמי לא שייך למיפרך אמאי (לדידהו נמי תיקשי מניתנין על גבי כבש ומניתנים בפנים בחוץ תוס') פסול נימא יאספנו שהרי בלא ניתנין על מזבח הזהב כבר נפסל בביאתו בהיכל ואפי' נשפך שם לא יהא כשר כז] לאספנו · ע"כ הג"ה: **לכפרה** נתתיו ולא לדבר אחר · בעלמא (לקמן דף מו:) דרשינן לכפרה נתתיו ולא למעילה: **ואי** שלא במקומו כמקומו דמי למה לי יחזור הכשר ויקבל · תימה דלקמן בפ' התערובת (דף עט:) תנן הניתנין למטה שנתערבו בניתנין למעלה ר' אליעזר אומר יתן למעלה ורואה אני את *הניתנין למטה כאילו הן מים ויחזור ויתן למטה דייק מינה בגמרא דר' אליעזר סבר יש בילה והשתא אמאי יחזור ויתן למטה הרי כבר נתכפר וי"ל כיון דאית ליה רואים כאילו הן מים לא הוי כמכופר כח] ולא יהיב ליה לשם כפרת התחתון ומיהו קשה לרבנן דלית להו רואין ומשמע התם דלרבנן יחזור ויתן למטה דקתני נתן *למעלה ולא נמלך (כשר): **הכא** במאי עסקינן דיהביה פסול · כט] תימה אם כן אפילו נתן במקומו נמי וי"ל דהאי פסול הייט טמא דאיירי ביה לעיל ל] ואי יהביה במקומו כולי עלמא מודי דהוי דחוי ולא יחזור כשר ויקבל כדאמר בפ"ק דמעילה (דף ה:) דאין לך עושה שירים ופסול אלא טמא הואיל ומרצה בקרבן ציבור וחוץ לזמנו וחוץ למקומו הואיל ומרצה לפיגולו לא]:

ואי

קג א ב ג מיי' פ"ב מהלכות פסה"מ הלכה י ופ"ש·

קד ד ה מיי' פי"ד מהל' פסה"מ הלכה ב:

נ"א ופריך תו וליפלוג בניתנין בפנים שנתנו בחוץ והשתא כו'

דבכי שלא במקומן מודה כו' נ"ק

לקמן לב.

ג"ז שם

מנחות ה:

לקמן לה:

לקמן לה

נ"א לא זרקו הפסולין לא אית ליה תו תקנתא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה על המזבח לכפר כל: (ב) ד"ה לכפרה וכו' דכל: (ג) ד"ה יחזור וכו' כדי מתן דמו מן הבהמה: (ד) ד"ה א"ה דמחשבת וכו' מי פסל מחשבה דכהן פסול: (ה) ד"ה אלא וכו' במחשבתן: (ו) ד"ה תנינא וכו' הן פוסלין במחשבה: (ז) ד"ה לאלתר וכו' דאי נמי וכו' במשנה דכל:

גליון הש"ס

גמ' אבל בעלים נתכפרו· עי' לקמן דף נב ע"ב ובתוס' שם ד"ה אותה: שם לכפרה נתתיו· עיין לקמן לא ע"א תוספות ד"ה וכיפר:

נ"א ל"ג ומהרש"ק מוחק מן מניתנין עד נימא

[במשנה שם איתא ורואה אני את התחתונים למעלה כאילו כו']

ס"א למעלה ולא נמלך אלו ואלו מודים שיחזור ויתן למטה

שיטה מקובצת

א] שמואל בשר פסול: ב] ואי [ס"ד] שלא במקומו כו' · יו ק ש ה דמשמע דאי לאו כמקומו דמי ניחא שפיר ואיך ניחא) הא דקתני פסול אפילו פסול נמי לא להוי והלא ממש כמי שלא עשה כלום כיון דשלא כמקומו דמי וי"ל דמ"מ פסול הוא משום מחשבת הינוח וכר"י דאמר מחשב ע"מ להניחו עד למחר פסול הואיל ואם הניח עד למחר פסול וא"ת א"כ לאלתר נמי אמאי כשר אי כשלא כמקומו דמי ליפסל משום מחשבת חוץ למקומו וי"ל דכיון דגלי קרא במחשבת חוץ למקומו דבעינן מקום משולש כדמוכח לקמן מקראי א"כ לא מיפסיל משום מחשבת הינוח ואע"ג דאם נתנו כמו שחשב פסול הוי: ג] ובמקום הראוי לעבודה פ"ה כגון שנפגם המזבח וא"ת תיפוק ליה משום דאינו דחוי והוי ליה כאילו מחשב לזרוק על הרצפה ולא פסלה בה מחשבה וי"ל דקמ"ל דאע"ג דבר הקטרה הוא כדמוכח לקמן לגבי קומץ הואיל ואינו ראוי לשאר עבודת לא פסיל בהו: ד] תיבות (מחשבה) למחר פסול נמחק: ה] נתתיו לכפרה: ו] מתן דם: ז] פסול דהוי: ח] מיפסל: ט] תקנתא הא זרקו הנך פסולים לא תני בהו תקנתא משום דבזריקה הוי הכפרת ואז משוי ליה דיחוי כדפי': י] דגמר לה: יא] לאו משום דהוי דחוי אלא משום דמיפסיל במחשבה קיימינא: יב] פסל מחשבת כהן: יג] מנחת העומר שהיא של שעורי' כו' באכילתה דאינה ראויה אלא לעבודה זו בלבד (דדבר החדש) [אא"ה בכאן כתב על הגליון צ"ל דאסור ול"נ דכך צ"ל] [דחדש דבר אסור הוא וכתיב ממשקה ישראל ס"א אע"ג דמנחת קנאות באהמן השעורים התם קמח הכא סולת: יד] לשחוט פסלי מחשבתן: טו] כו' דאע"ג:

טז] שמואל בשר פסול: יז] דשלא במקומו: יח] אכולה מתני': יט] תיבת תוספת נמחק: כ] במקומו הוי ומיהו ותיבות מיקרי ע"כ נמחק: כא] מקום שיהא: כב] שיהא אותו חוץ למקומו כו' ואימורים דהיינו חוץ כו' בכל אלה והותר שם (והשאר נמחק): כג] דאי לא תימא הכי [ז"ל תוס' רי"ד] דאי לא תיכא הכי אם כן מצינו למימר כפי' הקונטרס דמחוץ (בפנים) [אבפנים] קא פריך אבל (מחוץ בפנים) [מבפנים אבחוץ] לא דכמקומו דמי ושמואל נמי קאי אכולהו ועוד דע"כ כבש נמי כמקומו דמי [ע"כ]: כד] בשעה דהובא בהיכל: כה] מחשבת פסול דהרי הוא כחשב לשפוך כו' על הרצפה דיאספנו: כו] מתיבת אבל כו' עד תיבת פסול נמחק: כז] כשר שיאספנו: כח] כמכופר דלא יהיב: כט] פסול תימה פסול מאן דכר שמיה וה"ה דקאי ארישא דקתני כו' ותימה א"כ אמאי קתני הניתנים למטה שנתנם מלמעלה אפילו: ל] לעיל דאית ליה ריצוי בקרבן צבור הלכך אי יהביה במקומו כו' דהוי דחוי כל הדם ולא יחזור הכשר ויקבל: לא] לפיגולו אבל השתא ששינה את מקומו דאיכא דחוי [אחר] דחוי דחוי טמא ושלא במקומו וכיון דתרי דחויי הוי אינו עושה שירים ואע"ג דדחוי אחד עושה שירים דהכלל דהמעשה תלוי בזריקה [וכל] שהזריקה עשויה יותר בהכשר היא פוסלת שאר הדם (ואינו) ועושה שירים ופריך ולהוי דחוי כיון דאמרת שלא במקומו כמקומו ובלבד שיהא במזבח כי יהבי פסול הוי ליה זריקת פסול לחוד בשביל שנתנה פסול ואין כאן [אלא חד] דיחוי והוי ממש כאילו נתנו פסול במקומו דהוי ליה דיחוי ולית ליה תקנתיה:

א) צ"ל ד"ה מתקשה בברייתא שכבר... ליתן וכו' לאלתר כשר לומר בחשב דאם כשב בסמוך ליתן וכו' לאלתר כשר למחר פסול ולמנוע קשה דהא לקמן מ"ל ד' מחק לה דלמחר פסול וכ"פ

נושא/מבנה

מח' שמואל ור"ל (כב.) איך לפרש הא דקתני במשנתנו "פסול"

I שמואל פסול בשר אבל בעלים כפרו (והכפרה זו נובעת מכך שלא במקומו כמקומו דמי)

II ר"ל (כב.) הא דקתני (א) "פסול" היינו פסול ממש, דאף הבעלים לא נתכפרו (ואע"פ דשלא במקומו כמקומו דמי) והיינו משום דנתן באמירה (דאמר חוץ לזמנו)

(ב) ר' יוחנן (כב.) 1. מסכים עם ר"ל דפסול דמתני' = ממש 2. חולק על הסברו, דלר' יוחנן מדובר במשנתנו שנתן בשתיקה אבל מקום לר' יוחנן - שלא במקומו לאו כמקומו דמי

(מצקב) קושיות

תשובות

הערה: הקושיות הממוספרות - הם קושיות על הא דאמר שמואל "שלא במקומו כמקומו דמי"

"ואי ס"ד "שלא במקומו" "כמקומו"

*הערה לגבי סוגריים אלו: מטרתם לנתוק המשא ומתן בתוך שיטת שמואל- לנתוק ב' הקושיות שמתקיפות שיטתו דשלא במקומו כמקומו דמי. בתוך הסוגריים קיים המשא ומתן בדבר התשובה על הקושיא הראשונה "הכא במאי עסקינן דיהביה פסול"